
Βραχύτερα Μονοπάτια σε Γράφους (CLR, κεφάλαιο 25)

Στην ενότητα αυτή θα μελετηθούν τα εξής επιμέρους θέματα:

Ο αλγόριθμος των Bellman-Ford

Ο αλγόριθμος του Dijkstra

Βραχύτερα Μονοπάτια σε Γράφους

- Γενίκευση της αναζήτησης κατά βάθος ή πλάτος σε γράφους με βάρη.
- Με δεδομένο ένα κατευθυνόμενο γράφο με βάρη $G=(V,E)$ και μια συνάρτηση βαρών $w: E \rightarrow \mathbb{R}$, θέλουμε να βρούμε μονοπάτια με το ελάχιστο δυνατό βάρος.
- Υπενθύμιση: Το βάρος $w(p)$ ενός μονοπατιού p δίνεται ως εξής:

$$\text{Αν } p = v_0 \rightarrow v_1 \rightarrow \dots \rightarrow v_k$$

$$\text{τότε } w(p) = \sum_{i=1}^k w(v_{i-1}, v_i)$$

- **Ορισμός:** *Βραχύτερο μονοπάτι* μεταξύ ενός συνόλου από μονοπάτια είναι το μονοπάτι με το ελάχιστο βάρος.

Η δομή της βέλτιστης λύσης

Λήμμα 1

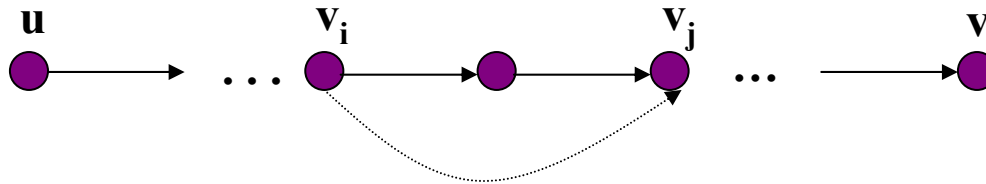
Έστω κατευθυνόμενος γράφος με βάρη $G=(V,E)$ και έστω

$$p = u \rightarrow v_1 \rightarrow \dots \rightarrow v_k \rightarrow v$$

το βραχύτερο μονοπάτι μεταξύ των κόμβων u και v .

Τότε κάθε υπομονοπάτι του p είναι βραχύτερο.

Απόδειξη

- Ας υποθέσουμε ότι το πιο πάνω είναι το βραχύτερο μονοπάτι μεταξύ των κόμβων u και v και ότι το υπομονοπάτι $v_i \Rightarrow v_j$ δεν είναι βραχύτερο ανάμεσα στα μονοπάτια που συνδέουν τους κόμβους p και s . Τότε αν αντικαταστήσουμε το βραχύτερο τέτοιο υπομονοπάτι στο αρχικό μονοπάτι θα παίρναμε ένα βραχύτερο μονοπάτι μεταξύ των κόμβων u και v . Αντίφαση!

Η δομή της βέλτιστης λύσης

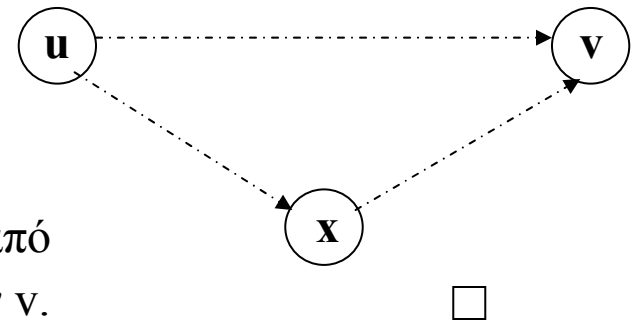
Συμβολισμός: Θα γράφουμε $\delta(u,v)$ για το βάρος του βραχύτερου μονοπατιού από την κορυφή u στην κορυφή v .

Λήμμα 2 (Τριγωνική ανισότητα)

Για κάθε τριάδα κορυφών u, v, x , $\delta(u,v) \leq \delta(u,x) + \delta(x,v)$

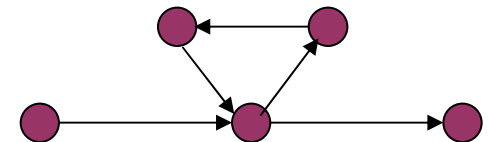
Απόδειξη

Το ελάχιστο μονοπάτι από τον u στον v δεν είναι μακρύτερο από οποιοδήποτε άλλο μονοπάτι από τον u στο v – εν προκειμένω, το μονοπάτι που παίρνει πρώτα το ελάχιστο μονοπάτι από τον u στον κόμβο x και στη συνέχεια από τον x στον v .

□

- Τι συμβαίνει σε γράφους με αρνητικά βάρη;
- Τι συμβαίνει αν υπάρχει κύκλος με αρνητικό βάρος;

Αλγόριθμος Bellman-Ford

- Ο αλγόριθμος βρίσκει τα βάρη των ελάχιστων μονοπατιών από μια δεδομένη πηγή s προς κάθε κορυφή $v \in V$.

```
for all  $v \in V$ 
```

```
     $d[v] = \infty;$ 
```

```
 $d[s] = 0;$ 
```

```
for ( $i=1; i < |V|; i++$ )
```

```
    for all edges  $(u, v) \in E$ 
```

```
        if ( $d[v] > d[u] + w(u, v)$ )
```

```
             $d[v] = d[u] + w(u, v);$ 
```

```
for all edges  $(u, v) \in E$ 
```

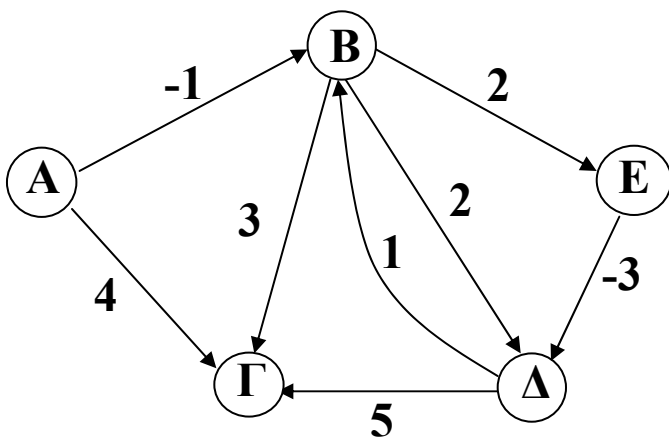
```
    if ( $d[v] > d[u] + w(u, v)$ )
```

```
        NO SOLUTION
```

Εξήγηση του αλγόριθμου

1. Στην πρώτη φάση του αλγόριθμου αποδίδονται οι αρχικές τιμές στα d .
 2. Για $|V| - 1$ φορές γίνεται ‘χαλάρωση’ της κάθε ακμής, δηλαδή μικραίνει η απόσταση της κάθε ακμής από την πηγή s .
 3. Τελικά γίνεται έλεγχος κατά πόσο οι τιμές που έχουν δοθεί είναι πράγματι λύσεις (αυτό συμβαίνει εφόσον δεν υπάρχει κύκλος με αρνητικό κόστος).
- Χρόνος Εκτέλεσης: $O(|V| \cdot |E|)$

Παράδειγμα

Έστω ότι ακμές τυγχάνουν επεξεργασία με την εξής σειρά: (A,B), (A,Γ), (B,Γ), (B,Δ), (Δ,Γ), (E,Δ), (B,E).

φάση/κορυφή	A	B	Γ	Δ	E
αρχικές τιμές	0	∞	∞	∞	∞
χαλάρωση 1	0	-1	4 2	1	1
χαλάρωση 2	0	-1	2	-2	1

Οι τιμές για τα d που παίρνουμε σε κάθε φάση χαλάρωσης, καθώς και η ταχύτητα σύγκλισης (αριθμός χαλαρώσεων) είναι συνάρτηση της σειράς επεξεργασίας των ακμών.

Ορθότητα του Αλγόριθμου

Δείχνουμε ότι $d[v] = \delta(s,v)$ μετά από $|V|-1$ χαλαρώσεις. Αρχικά έχουμε το πιο κάτω λήμμα.

Λήμμα 3 Πάντοτε $d[v] \geq \delta(s,v)$.

Απόδειξη:

- Αρχικά αληθής.
- Υποθέτουμε (για να φθάσουμε σε αντίφαση) ότι υπάρχουν κορυφές για τις οποίες δεν ισχύει η πρόταση του λήμματος.

Έστω v η κορυφή για την οποία συμβαίνει για πρώτη φορά ότι $d[v] < \delta(s,v)$.

Έστω u η κορυφή που προκάλεσε αλλαγή της $d[v]$: $d[v] = d[u] + w(u,v)$.

Τότε

$$\begin{aligned}d[v] &< \delta(s,v) \\ &\leq \delta(s,u) + \delta(u,v) \\ &\leq \delta(s,u) + w(u,v) \\ &\leq d[u] + w(u,v)\end{aligned}$$

το οποίο αποτελεί αντίφαση στο ότι $d[v] = d[u] + w(u,v)$. ■

Ορθότητα του Αλγόριθμου

Θεώρημα 1

Ο αλγόριθμος Bellman-Ford είναι ορθός, δηλ. μετά από $|V|-1$ χαλαρώσεις όλες οι τιμές του d είναι σωστές (εφόσον τα ελάχιστα μονοπάτια υπάρχουν).

Απόδειξη

- Έστω v μια κορυφή, και θεωρήστε το ελάχιστο μονοπάτι από την πηγή s στη v (υποθέτοντας ότι δεν περνά κύκλος αρνητικού κόστους από κάποια κορυφή πάνω σε κάποιο μονοπάτι από την s στη v):

$$s \rightarrow v_1 \rightarrow \dots \rightarrow v_k \rightarrow v$$

- Αρχικά, $d[s]=0$, το οποίο είναι ορθό και δεν μεταβάλλεται στη συνέχεια (ο κώδικάς μπορεί μόνο να μειώσει το d , ενώ από το Λήμμα 3, πάντοτε $d[s] \geq \delta(s,s) = 0$.)
- Μετά από την πρώτη χαλάρωση (πρώτο πέρασμα μέσα από τις ακμές), η τιμή $d[v_1]$ είναι ορθή και δεν μεταβάλλεται στη συνέχεια, διότι:

Ορθότητα του Αλγόριθμου

- Όπως ήδη δείξαμε, η τιμή της $d[s]$ είναι ορθή και, από τη δομή της βέλτιστης λύσης, η ελάχιστη απόσταση από το s στο v_1 είναι ίση με $w(s, v_1)$. Το πρώτο πέρασμα θέτει

$$d[v_1] = d[s] + w(s, v_1)$$

που είναι η σωστή απάντηση, και η τιμή αυτή δεν μεταβάλλεται στη συνέχεια, γιατί, γράφοντας $d'[v_1]$ για τη τιμή που παίρνει η $d[v_1]$ σε οποιαδήποτε επόμενη στιγμή της εκτέλεσης, τότε

$$d'[v_1] \geq \delta(s, v_1)$$

$$\begin{aligned} d'[v_1] &\leq d[v_1] \\ &= \delta(s, v_1) \end{aligned}$$

- Παρόμοια, ισχύει ότι, μετά από τη δεύτερη χαλάρωση, η τιμή $d[v_2]$ είναι ορθή και δεν μεταβάλλεται στη συνέχεια...

Ανάλυση

- Ο αλγόριθμος τερματίζει μετά από $|V|-1$ χαλαρώσεις διότι

Αν δεν υπάρχουν κύκλοι με αρνητικό κόστος, κάθε ελάχιστο μονοπάτι είναι απλό και το 'μακρύτερο' απλό μονοπάτι έχει μήκος $|V|-1$.

Έτσι αν δεν υπάρχει κύκλος αρνητικού κόστους, τότε όλα τα d συγκλίνουν στη σωστή τους τιμή μετά από $|V|-1$ χαλαρώσεις.

Ισοδύναμα, αν μια τιμή d αποτύχει να συγκλίνει μετά από $|V|-1$ χαλαρώσεις, τότε υπάρχει κύκλος αρνητικού βάρους.

Επίσης ισχύει το αντίστροφο:

αν υπάρχει κύκλος αρνητικού βάρους πάνω σε κάποιο μονοπάτι από την s στη v , τότε η $d[v]$ αποτυγχάνει να συγκλίνει στη σωστή τιμή μετά από $|V|-1$ χαλαρώσεις.

Αλγόριθμος του Dijkstra

- Δουλεύει όταν όλα τα βάρη είναι μη-αρνητικά.
- Έστω ότι θέλουμε να βρούμε τα βραχύτερα μονοπάτια από κάποιο κόμβο s προς όλους τους υπόλοιπους κόμβους σε κάποιο γράφο G .
- Ο αλγόριθμος αυτός διατηρεί **ένα πίνακα S** από κορυφές όπου αποθηκεύει τις κορυφές του G , για τις οποίες το μήκος του βραχύτερου μονοπατιού έχει υπολογισθεί.
- Επίσης διατηρεί **ένα πίνακα d** όπου για κάθε κόμβο B του γράφου φυλάει την ανά πάσα στιγμή μικρότερη απόσταση του κόμβου B από τον κόμβο s την οποία γνωρίζει.
- Αρχικά $S = \emptyset$ και $d[v] = \infty$.
- Ο αλγόριθμος επανειλημμένα διαλέγει την κοντινότερη κορυφή B προς τον s , που δεν έχει μέχρι στιγμής επεξεργασθεί (δηλαδή $B \in V - S$), και ελέγχει αν για οποιοδήποτε γείτονα Γ της B χρήση της ακμής (B, Γ) μπορεί να δημιουργήσει βραχύτερο μονοπάτι προς την Γ .

Αλγόριθμος του Dijkstra

- Χρησιμοποιεί ουρά προτεραιότητας, Q , για αποθήκευση κορυφών, όπου η προτεραιότητα δίνεται από το $d[v]$.
- S είναι το σύνολο των κορυφών i για τα οποία $d[i]=\delta(s,i)$.

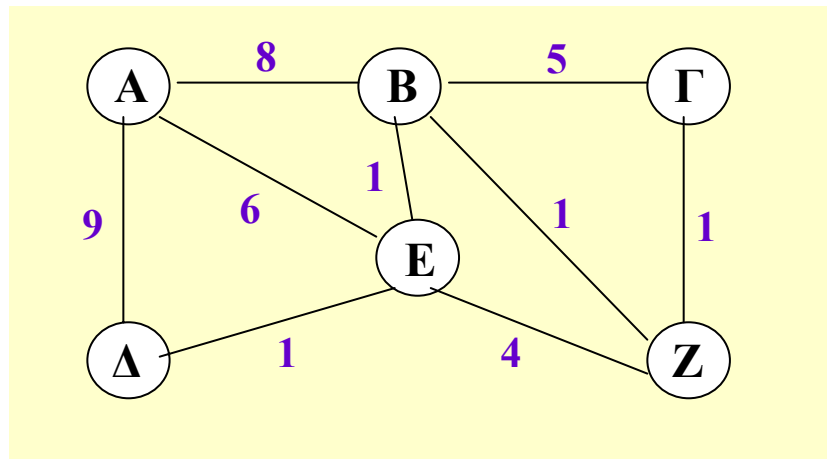
```
heap Q;
for all v ∈ V
    d[v] = ∞;
d[s] = 0;

S = ∅;
Q = V;
while (Q ≠ ∅) {
    u = DeleteMin(Q);
    S = S ∪ {u};
    για κάθε γείτονα v του u
        if d[v] > d[u] + w(u, v)
            d[v] = d[u] + w(u, v);
}
```

Παρατηρήσεις

1. Η χαλάρωση είναι η ίδια με τη χαλάρωση στον αλγόριθμο Bellman-Ford.
2. Κάθε χαλάρωση ισοδυναμεί με μείωση κλειδιού στη δομή δεδομένων που υλοποιεί την ουρά προτεραιότητας.
3. Ομοιότητα με τον αλγόριθμο του Prim;

Παράδειγμα

S	d(A)	d(B)	d(Γ)	d(Δ)	d(E)	d(Z)
$S=\emptyset$	0	∞	∞	∞	∞	∞
$S=\{A\}$	0	8	∞	9	6	∞
$S=\{A,E\}$	0	7	∞	7	6	10
$S=\{A,E,B\}$	0	7	12	7	6	8
$S=\{A,E,B,\Delta\}$	0	7	12	7	6	8
$S=\{A,E,B,\Delta,Z\}$	0	7	9	7	6	8
$S=\{A,E,B,\Delta,Z, \Gamma\}$	0	7	9	7	6	8

Αλγόριθμος του Dijkstra – Εύρεση ΒΜ

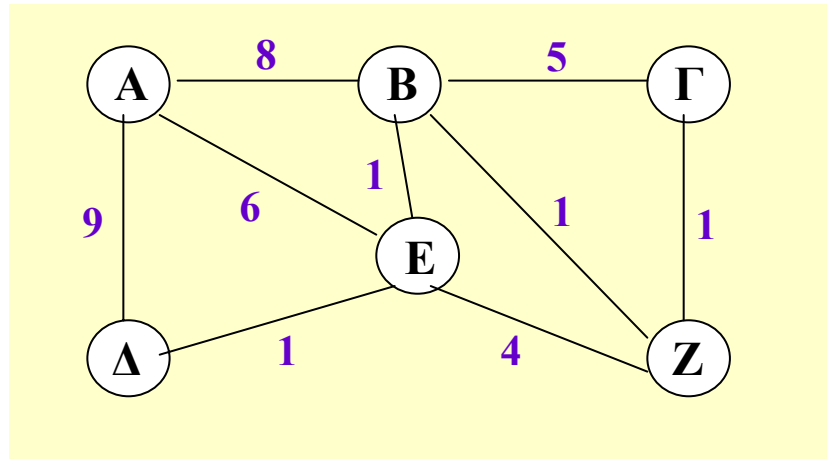
- Αν εκτός από το μήκος του μονοπατιού μας ενδιαφέρει και το ακριβές μονοπάτι (οι κόμβοι του) τότε θα πρέπει σε ένα πίνακα, έστω P , να φυλάγουμε και κορυφές ως εξής:
 - κάθε φορά που χρήση μιας κορυφής X διευκολύνει την εύρεση βραχύτερου μονοπατιού προς μια κορυφή Y , τότε φυλάσσουμε το όνομα της κορυφής: $P[Y] = X$.
- Σε αυτή την περίπτωση, πως μπορούμε με τον τερματισμό του αλγόριθμου να κατασκευάσουμε από τον πίνακα P το μέγιστο μονοπάτι από τον κόμβο εκκίνησης προς κάποιον άλλο κόμβο X ;

Αλγόριθμος του Dijkstra με εύρεση ΒΜ

```
heap Q;
for all v∈V
    d[v]=∞; P[v]= '-';
d[s]=0;

S=∅;
Q=V;
while (Q ≠ ∅) {
    u=DeleteMin(Q);
    S=S∪{u};
    για κάθε γείτονα v του u
        if d[v]>d[u]+w(u,v)
            d[v]=d[u]+w(u,v);
            P[v] = u;
}
```

Παράδειγμα

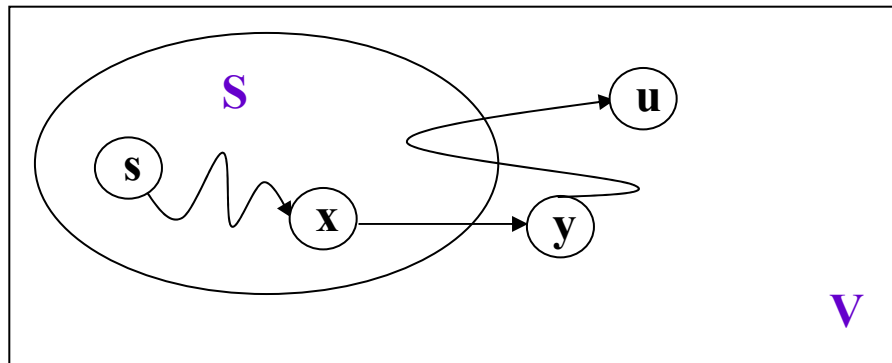
S	P(A)	P(B)	P(Γ)	P(Δ)	P(E)	P(Z)
$S=\emptyset$	-	-	-	-	-	-
$S=\{A\}$	-	A	-	A	A	-
$S=\{A,E\}$	-	E	-	E	A	E
$S=\{A,E,B\}$	-	E	B	E	A	B
$S=\{A,E,B,\Delta\}$	-	E	B	E	A	B
$S=\{A,E,B,\Delta,Z\}$	-	E	Z	E	A	B
$S=\{A,E,B,\Delta,Z, \Gamma\}$	-	E	Z	E	A	B

Απόδειξη ορθότητας

Θεώρημα 2 Όταν μια κορυφή u ‘μπαίνει’ στο S , τότε $d[u] = \delta(s,u)$.

Απόδειξη

- Υποθέτουμε, για να φτάσουμε σε αντίφαση, ότι η u είναι η πρώτη κορυφή η οποία, κατά την εκτέλεση του αλγόριθμου, μπαίνοντας στο S έχει $d[u]$ μεγαλύτερο (προσέξτε Λήμμα 4) από το βάρος του βραχύτερου μονοπατιού μεταξύ της u και της s .
- Έστω y η ‘πρώτη’ κορυφή στο $V-S$ που ανήκει στο βραχύτερο μονοπάτι από την s στη u .

- Αφού η x μπήκε στο S πριν από την u , $d[x] = \delta(s,x)$.
- Επίσης, με την εισαγωγή του x στο S , ετέθει $d[y] = d[x] + w(x,y)$, το οποίο είναι το κόστος του υπομονοπατιού στο σχήμα.

Απόδειξη ορθότητας

- Αφού το μονοπάτι από το s στο u , είναι βραχύτερο, τότε από τη δομή βέλτιστης λύσης συνεπάγεται ότι το υπομονοπάτι $s \Rightarrow x \rightarrow y$ από το s στο y είναι επίσης βραχύτερο. Άρα $d[y] = \delta(s,y)$.
- Έτσι:
 $d[u] > \delta(s,u)$ (αρχική υπόθεση)
 $= \delta(s,y) + \delta(y,u)$ (δομή βέλτιστης λύσης)
 $= d[y] + \delta(y,u)$ ($d[y] = \delta(s,y)$)
 $\geq d[y]$ (τα κόστα είναι ≥ 0)
- Αφού $d[u] > d[y]$, ο αλγόριθμος θα διάλεγε και θα εισήγαγε τη y στο S και όχι τη u . **Αντίφαση!**

□

Λήμμα 4 Καθ'όλη τη διάρκεια του αλγόριθμου $d[u] \geq \delta(s,u)$.

Η απόδειξη είναι παρόμοια με αυτή του Λήμματος 3.

- Χρόνος Εκτέλεσης: $|V| \cdot \log|V| + |E|$

Αλγόριθμος του Dijkstra - Υλοποίηση

```
heap Q;  
for all v ∈ V  
    d[v] = ∞; P[v] = '-';  
    Insert(Q, (v, d[v]));  
d[s] = 0; DecreaseKey(Q, s, 0);  
S = ∅;  
while (!IsEmpty(Q)) {  
    u = DeleteMin(Q);  
    S = S ∪ {u};  
    για κάθε v γείτονα του u  
        if d[v] > d[u] + w(u, v)  
            d[v] = d[u] + w(u, v);  
            DecreaseKey(Q, v, d[v]);  
            P[v] = u;  
}
```

Μείωσε την τιμή του ζεύγους που αφορά το στοιχείο s στη σωρό Q έτσι ώστε να γίνει (s,0)